

O OGLINDĂ ROMANĂ DE PLUMB DIN SUD-VESTUL DOBROGEI

DE

CECILIA STOIAN, IONEL MATEI

Între materialele arheologice descoperite fie în cadrul unor săpături sistematice, fie întâmplător, o categorie aparte o reprezintă oglinzile romane cu ramă de plumb. Numeroase descoperiri de acest gen au făcut posibilă alcătuirea unei tipologii și încadrarea lor cronologică. Astfel, misiunea celui ce se ocupă de studiul acestor obiecte este, din acest punct de vedere, mult simplificată. Însă, de multe ori trebuie să se țină seama de caracteristicile fiecărei piese în parte, dictate de condițiile descoperirii, de ornamentația care însoțește atât rama cât și capacul oglinzilor, dar și de limba și conținutul inscripțiilor gravate pe acestea.

Până nu demult se știa doar că Sucidava – Celei a oferit cel mai numeros lot de oglinzi romane de plumb¹. Trebuie menționat faptul că tot din Dobrogea, de la Izvoarele (Pârjoaia), provine un lot de 20 de oglinzi fragmentare, publicat cu mulți ani în urmă², la care se adaugă alte piese, încă inedite.

Piesa ce face obiectul acestei note este o oglindă cu ramă de plumb și capac, descoperită fragmentar (acum întregită) la începutul anilor 90, în zona localității Dunăreni, județul Constanța, cel mai probabil într-un mormânt. Condițiile descoperirii nu sunt foarte clare; în prezent ea face parte dintr-o colecție particulară bucureșteană. Oglinda are înălțimea de 14 cm., diametrul interior al discului de 6,2 cm., cel exterior (golul sticlei) de 3,6-4,2 cm, iar diametrul capacului de 4.6 cm. (Fig. 1). Rama, în formă de disc, este decorată pe o singură parte cu o coardă de vișă de vie, încărcată de struguri. În partea superioară prezintă două protuberanțe; la fel și în partea inferioară, de o parte și de alta a mânerului, din care se mai păstrează doar una. Mânerul este în formă de coloană bizantină: trunchiul este decorat cu alveole; la capătul trunchiului s-ar distinge un capitel simplu, deasupra căruia se află o inscripție în limba greacă, greu perceptibilă, din care se păstrează ultimele două rânduri (fig. 2):

A Δ

OPON

Întregirea comportă două variante:

a). [τῆ κ]α[λῆ] δογόν

b). [Κυρ]ῆ δογόν³

a). „cele frumoase i se cuvin darurile”

b). „doamnei (Kyriei) i se cuvin aceste daruri”

Remarcăm fenomenul frecvent în epocă al confuziei dintre „o” și „ω”. Κυρῆ este prezent destul de rar în inscripțiile de epocă romană, dar este mai frecvent în perioada romano-bizantină⁴, însă trebuie acceptat mai

¹ D. Tudor, *Oglinzi romano-bizantine din plumb și sticlă găsite în România*, în *Omagiul închinat Î.P.S. Nicodim, Patriarhul României la împlinirea vârstei de 80 de ani*, București, 1946, p. 5-15; idem, *Miroirs bizantins de verre doublés de plomb trouvés en Roumanie*, în *Dacia*, 11-12, 1945-1947, p. 243-255; idem, *Le dépôt de miroirs de verre doublé de plomb trouvé à Sucidava*, în *Dacia N.S.* 3, 1959, p. 415-432.

² V. Culică, *Fragmente de rame de plumb pentru oglinzi găsite la Pârjoaia*, în *SCIV*, 17, 1, p. 189-195.

³ Întregiri propuse de D. Tudor și Em. Popescu.

⁴ Em. Popescu, *IGLR*, 305, p. 312-313.

degrabă însemnând „doamnă” decât un nume propriu. El se întâlnește pe unele oglinzi de la Sucidava – Celei⁵, dar și de la Olbia și Chersones⁶. Pentru prima întregire avem analogii la Pantikapaion⁷.

Acest tip de ramă are analogii cu unele piese de la Sucidava – Celei⁸, însă exemplarul de față are unele particularități ce țin de textul inscripției de pe ramă ca și de decor. Astfel, nu se poate stabili o identitate clară cu tipurile de la Sucidava – Celei, deși există unele similitudini, ceea ce ne determină să presupunem existența, în sudul Dobrogei, a unui atelier local în zona Izvoarele (Pârjoaia) – Dunăreni, ținând cont și de alte descoperiri de acest fel, deja publicate sau încă inedite⁹.

Decorul capacului este alcătuit din două benzi concentrice ornate cu linii paralele, care închid un cerc, împărțit în patru registre ornate cu spirale și puncte (fig. 2,3-4). Un capac asemănător a fost descoperit și la Sucidava¹⁰.

Ținând cont de decorul care împodobește atât rama cât și capacul oglinzii, dar și de limba greacă folosită în inscripție, putem data această oglindă în secolele IV-VI, perioadă în care abundă decorurile animaliere, vegetale, mai ales vrejul de viță de vie cu struguri, dar și scrierea greacă, toate specifice artei paleocreștine orientale¹¹.

Conform opiniilor exprimate de unii cercetători, acest gen de piese avea un rol funerar sau votiv. Decorul se înscrie în „moda vremii”, fără a fi în legătură directă cu simbolistica creștină. Nu trebuie să înlăturăm caracterul utilitar al oglinzilor, destinația lor expresă, de obiecte de toaletă feminină. O cercetare mai aprofundată a acestor *speculi* poate aduce date noi privind rolul lor de *ex voto*-uri, mai ales dacă luăm în considerare valoarea magică pe care o aveau oglinzile în practicile oculte. Este cunoscut faptul că oglinda, simbol lunar și feminin, era folosită cu predilecție în magie.

Depuse de cele mai multe ori în morminte de femei, oglinzile de sticlă cu ramă de plumb trebuiesc analizate nu numai sub aspect material, dar și spiritual, ele constituind o mărturie clară a unei *forma mentis* a locuitorilor Scythiei Minor.

A ROMAN LEAD MIRROR FROM SOUTH-WEST OF DOBROUDJA

ABSTRACT

The object of our subject is an ancient mirror with sealed frame and lid, discovered at the beginning of the '90, in Dunăreni area, Constanța county, in all prohibitions, founded in a grave; in the present, the piece comes to us from private collection.

Taking into account of decor which adorn both frame and lid of the mirror also because of the greek inscriptions from it, we can date the artefact in 4-6 centuries. The same pieces was founded in Sucidava Celei, Olbia, Chersonen and Pantikapaion.

FIGURE EXPLANATION

Fig. 1. Roman sealed mirror from Dunăreni area, Constanța county (picture): no. 1-2 the frame; no. 3-4 the lid.

Fig. 2. Roman sealed mirror from Dunăreni area, Constanța county (drawing): no. 1-2 the frame; no. 3-4 the lid.

⁵ D. Tudor, *Oglinzi romano-bizantine din plumb și sticlă găsite în România*, extras din *Omagiul închinat Î.P.S. Nicodim, Patriarhul României la împlinirea vârstei de 80 de ani*, București, 1946, nr. 4, p. 9-10.

⁶ A. S. Ostroverchov, G. V. Batizat, *Detal' Svintsovogo futljara ot stekljannogo zerkala iz Olbii*, în *KS, Odesskogo arheologicheskogo obschestva*, Odessa, 1999, p. 98-103, fig. 1, 3, p. 101.

⁷ M. Ju. Treister, *Italic and Provincial-Roman Mirrors in Eastern Europe*, în *Akten der 10. Tagung über antyke Bronzen*, Landesdenkmalamt Baden-Württemberg, Stuttgart, 1994, p. 422-423, fig. 5/2.

⁸ D. Tudor, *op. cit.*, nr. 4, p. 9.

⁹ V. Culică, *op. cit.*

¹⁰ D. Tudor, *Le dépôt de miroirs de verre doublé de plomb trouvé à Sucidava, Dacia N.S.* 3, 1959, nr. 63, p. 431, fig. 5/33, p. 424.

¹¹ Idem, *Oglinzi romano-bizantine din plumb și sticlă găsite în România*, în *Omagiul închinat Î.P.S. Nicodim, Patriarhul României la împlinirea vârstei de 80 de ani*, București, 1946, nr. 4, p. 13.

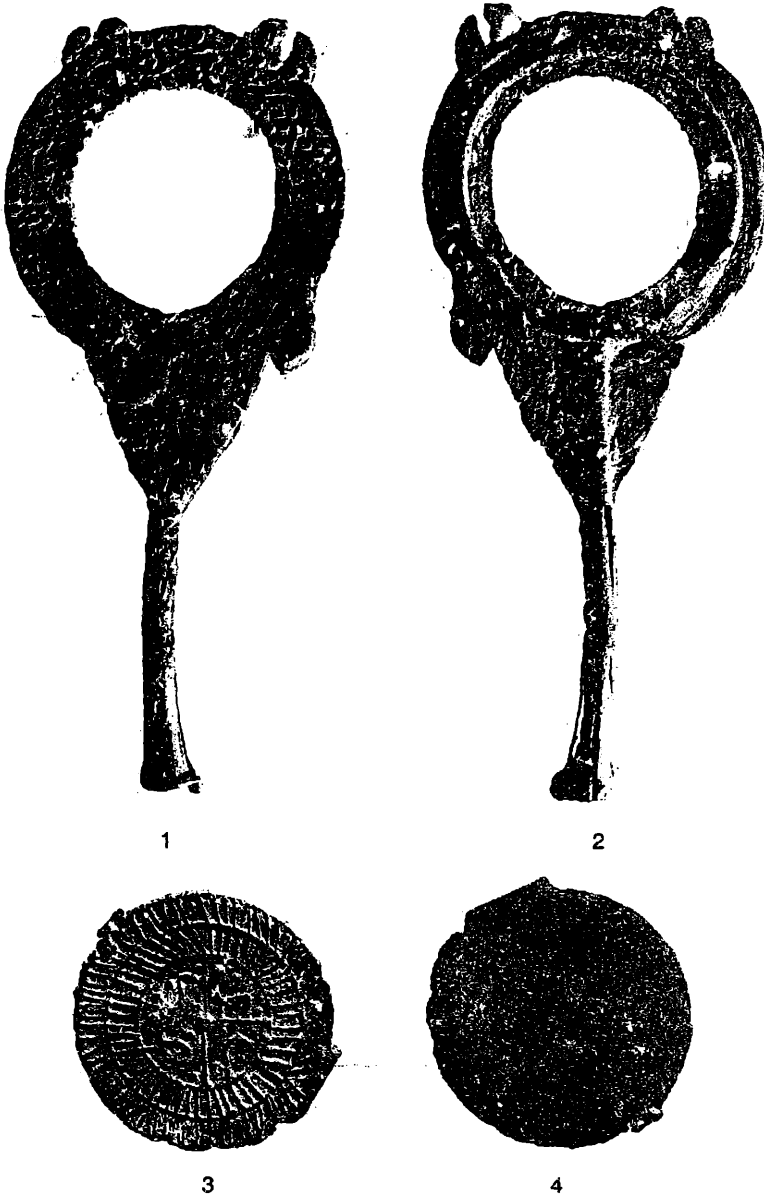

Fig. 1. Oglindă romană de plumb din zona Dunăreni (foto):
nr. 1-2 rama; nr. 3-4 capacul.

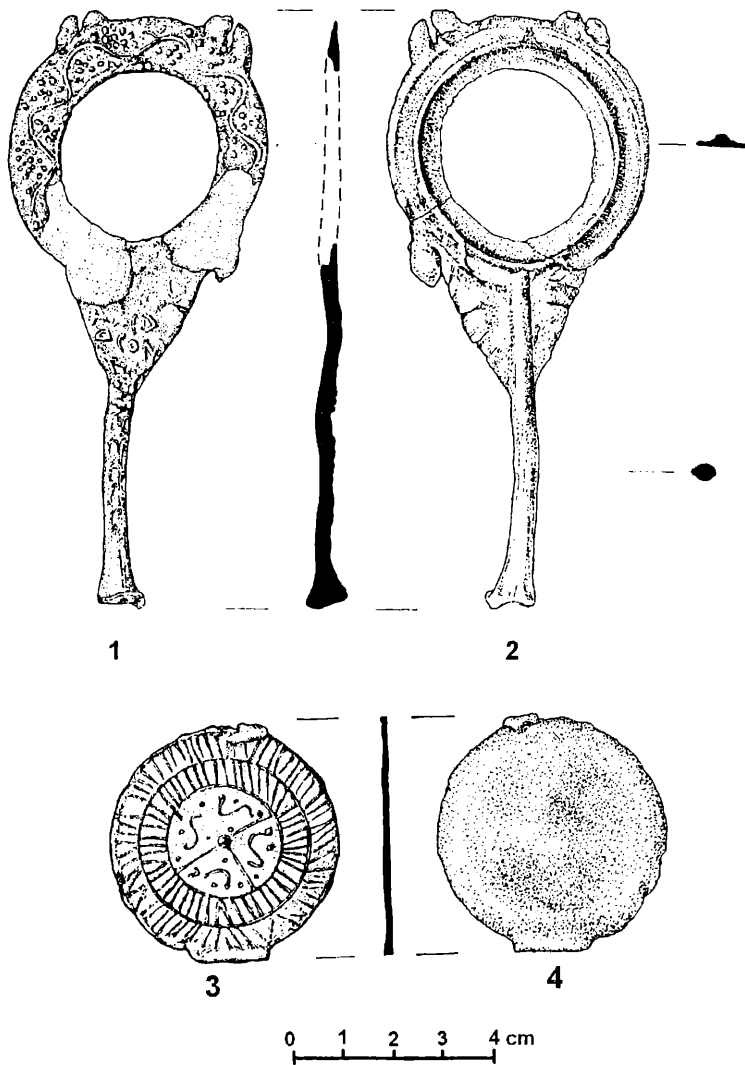

Fig. 2. Oglindă romană de plumb din zona Dunăreni (desen):
nr. 1-2 rama; nr. 3-4 capacul.